

ВПЛИВ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІСТ ТА РОЗВИТОК ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ

Ірина КОРОЛЕНКО, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
4 курсу ОП “Геодезія та землеустрій”, kis1003@ukr.net
Науковий керівник: **Лідія СМОЛЕНСЬКА**, старший викладач
кафедри геодезії, землеустрою та земельного кадастру, 3761077@gmail.com

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Урбанізація є одним із провідних процесів, що визначає розвиток сучасного суспільства, водночас кардинально змінюючи природні екосистеми. З кожним роком площі міст збільшуються, поступово поглинаючи природні ландшафти, знищуючи ліси, поля й водойми. Цей процес супроводжується витісненням зелених насаджень, які виконують важливі екологічні функції. Місця, де колись були густі ліси або родючі поля, тепер забудовані житловими кварталами, промисловими об’єктами та інфраструктурою.

Однак збереження і розвиток зелених зон у міських просторах є критично важливою умовою для забезпечення екологічної стійкості міст. Зелені насадження не тільки сприяють збереженню біорізноманіття, створюючи умови для життя різних видів тварин і рослин, але й відіграють ключову роль у покращенні якості життя людей. Парки, сквери та інші зелені території очищують повітря від забруднюючих речовин, поглинаючи вуглекислий газ і виділяючи кисень, регулюють мікроклімат, створюючи тінь влітку та захищаючи від вітру взимку. Крім того, зелені насадження зменшують рівень шуму, що особливо важливо в густонаселених районах. Коріння рослин зміцнює ґрунт, запобігаючи ерозії та повеням, а зелені дахи допомагають зменшити навантаження на міську каналізацію.

Проте в умовах швидкого зростання міст розвиток рослин у таких зонах стикається з безліччю негативних викликів, одним з яких є обмеженість простору для природного поширення рослинності через інтенсивну забудову

Фактори міського середовища, що негативно впливають на розвиток рослин, умовно можна розділити на дві основні групи, залежно від того, яка частина рослини страждає найбільше.

Перша група включає фактори, які негативно впливають на кореневу систему рослин. До них належать такі проблеми, як виснаження ґрунту, що призводить до недостатнього живлення рослин, ущільнення ґрунту, яке зменшує доступ води й повітря до коріння, ускладнюючи його розвиток. Ще одним негативним фактором є те, що ґрунти можуть зазнавати змін у хімічному складі: підвищена кислотність або, навпаки, лужність ґрунту можуть порушувати нормальний ріст рослин, адже вони не завжди здатні адаптуватися до таких умов.

Друга група факторів впливає на надземні частини рослин, такі як стебла, листя, квіти. Одним із найбільш шкідливих чинників є хімічне забруднення повітря – викиди промислових підприємств, вихлопні гази транспорту та інші джерела забруднень насичують атмосферу токсичними речовинами, що осідають на листках і перешкоджають фотосинтезу. Іншими факторами є запиленість повітря, яка негативно впливає на рослини, закриваючи пори на листках, що ускладнює їхнє дихання, механічні пошкодження, спричинені людською діяльністю чи погодними умовами, можуть послаблювати рослини, роблячи їх більш вразливими до інших стресових факторів,

штучне освітлення порушує природний цикл рослин, особливо фотоперіодизм, що впливає на їхній ріст і цвітіння. Крім того, рослини в місті часто страждають від хвороб та шкідників, поширенню яких сприяє загальна слабкість міської флори [1].

Всі ці фактори впливають на те, що міська флора часто не може повноцінно виконувати свої природні функції. Зелена зона міста починає гірше виконувати свої екологічні ролі, становить серйозну загрозу для екологічної рівноваги та здоров'я мешканців міст.

Проте, є дієві стратегії, які допомагають зменшити цей вплив та забезпечити кращі умови для рослин.

Це може бути розробка та реалізація програм озеленення, залучення громадськості до догляду за зеленими насадженнями, створення мережі зелених коридорів та захист зелених зон від забудови [2].

Одним із ключових аспектів створення стійкої міської флори є правильний вибір рослин, які найкраще адаптовані до складних умов міського середовища. Такі рослини повинні бути не тільки привабливими ззовні, але й стійкими до різних видів забруднень, включаючи хімічні викиди, вихлопні гази та пил. Оскільки міські насадження часто зазнають стресу через обмеженість простору та ресурси, важливо обирати види, які здатні витримувати тривалі періоди посухи та високі температури, що особливо актуально в умовах зміни клімату. Також в залежності від місця посадки рослин та дерев, вони мають бути компактними за розміром, щоб могли легко вписатися в обмежені простори між будівлями, дорогами та іншими елементами інфраструктури, та правильно розвиватись. Ще одним важливим критерієм є невибагливість до якості ґрунту, оскільки ґрунти в містах часто сильно виснажені або мають непридатну для рослин структуру.

Не менш важливим фактором є оптимізація ґрунту для рослин: одним із методів є застосування органічних добрив, що збагатять його поживними речовинами і покращать структуру. Також необхідно проводити аерацію ґрунту – процес, що дозволяє поліпшити його вентиляцію і збільшити доступ кисню до коренів. Ще одним методом є створення мульчуючого шару навколо рослин, який допоможе зберегти вологу і знизити випаровування, що особливо важливо в посушливі періоди [3].

Системи поливу відіграють вирішальну роль у догляді за міськими рослинами. Через нерівномірні опади та значну спеку рослини потребують регулярного поливу, особливо в літні місяці. Автоматизовані системи поливу дозволяють ефективно розподіляти воду, забезпечуючи рослинам достатню кількість вологи для нормального росту і розвитку. Важливою умовою є уникнення надмірного поливу, оскільки це може призвести до заболочення ґрунту, що, своєю чергою, спричиняє загнивання кореневої системи та інші проблеми.

Захист рослин від механічних пошкоджень є одним із ключових завдань у забезпеченні їхнього довготривалого виживання в міських умовах. Щоб запобігти пошкодженням, важливо облаштовувати навколо рослин спеціальні захисні огорожі, особливо у зонах з активним пішохідним або транспортним рухом. Такі огорожі можуть бути як декоративними, так і функціональними, що дозволяє гармонійно вписати їх в ландшафт міста. Важливо також уникати висаджування рослин у місцях з інтенсивним рухом людей, де є високий ризик їхнього пошкодження, наприклад, поблизу входів до будівель або на вузьких тротуарах.

Окрему увагу слід приділяти залученню громадськості до догляду за міськими зеленими насадженнями. Це можна зробити через організацію екологічних акцій, під час яких мешканці самі саджатимуть дерева або доглядатимуть за існуючими насадженнями, створення волонтерських груп і спільнот, які стежитимуть за станом зелених зон, сприяє підвищенню відповідальності громадян за міське довкілля, залучення бізнесу до фінансування проектів з озеленення міста, та організація освітніх заходів, таких як

лекції, майстер-класи та екскурсії, що допоможе підвищити обізнаність населення про важливість зелених насаджень, а також дасть людям практичні знання, необхідні для догляду за рослинами [2].

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що вплив міського середовища на ріст та розвиток зелених насаджень є складним і багатограним процесом. Забруднення повітря, високі температури, нестача води, механічні пошкодження та обмежений доступ світла створюють серйозні проблеми для розвитку рослин у міському просторі. Проте завдяки грамотному плануванню та належному догляду за зеленими насадженнями можна не лише зберегти їх, а й покращити стан.

Список використаних джерел

1. Стаднік В. Ю., Тихомирова Т. С., Васильєв М. І. Вплив міського середовища на ріст та розвиток зелених насаджень. *Сталий розвиток : захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування* : зб. матеріалів VIII Міжнар. молод. конгресу, 02-03 квітня 2023, м. Львів : Національний університет “Львівська політехніка“, 2023. С. 125.

2. Чому місто не може існувати без стратегії зелених насаджень, як її створити та реалізувати? URL : <http://surl.li/wwnzkb> (дата звернення: 16.09.2024).

3. Мульчування ґрунту: навіщо, як і чим? URL : <http://surl.li/cmldzi> (дата звернення: 17.09.2024).

УДК 911.9:502.4(477)

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ, СУЧАСНОГО СТАНУ ТА СТРУКТУРИ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Тетяна КОСТЮКЄВИЧ, канд. геогр. наук, kostyukevich1604@i.ua
Аліна ДЕМЧЕНКО, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
4 курсу ОП “Землеустрій та кадастр”, alinkademch2703@gmail.com

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
м.Одеса, Україна

Особливо охоронювані природні території та об'єкти навколишнього середовища, що знаходяться на них, та мають особливу екологічну, наукову та культурну цінність, є національним надбанням нашої держави. Одним з найважливіших напрямів природоохоронної діяльності людини, спрямованої на збереження біологічної різноманітності, а також підтримки найважливіших екологічних процесів є створення природно-заповідного фонду (ПЗФ). Також це загалом визначає довготривале використання поновлюваних природних ресурсів, які необхідні як для нинішнього покоління, так й для майбутнього.

Формування об'єктів ПЗФ робить істотний внесок у збереження різноманітності флори та фауни. В свою чергу це створює необхідні умови для відновлення чисельності рідкісних та зникаючих видів рослин та тварин. З іншого боку, це є необхідною умовою за для збільшення популяції видів промислового значення.

Поряд з цим території ПЗФ є джерелом унікальної інформації про динаміку природних процесів та стан навколишнього середовища, яка необхідна для прийняття рішень у галузі стійкого природокористування.

Сьогодні у межах ПЗФ як Житомирської області, так й України в цілому існує багато проблем: низький відсоток заповідників, високий індекс ізольованості, низький